

PŘEDMLUVA

Diplomatické prameny k českým dějinám v době lucemburské jsou do značné míry uzavřeným celkem, k němuž ovšem stále může přistoupit nový mozaikový kamínek, výjimečně i větší soubor. Je proto zejména třeba klást více či méně známým pramenům nové otázky a porovnávat jejich výpověď navzájem a ovšem i stále hlouběji srovnávat s okolním vývojem. U pramenů pro dobu následnou, husitství v to počítaje, pramenů přibývá a jsou mezi nimi i takové, na které se ještě „nedostalo“ vůbec nebo jen okrajově. František Šmahel jednou trefně pověděl, že tak jde o dobu, kde je ve srovnání s předchozím obdobím, kdy je pramenů málo, a obdobím následujícím už zas až moc, pramenů „tak akorát“. Je na tom mnoho pravdy, lze ale dodat, že jsou i v této době prameny, které jsou současně známé i neznámé. Tomu je třeba rozumět tak, že o nich víme, jsou občas využívány, ale ne tak, jak by si zasloužily. To je – podle mého přesvědčení – i případ rukopisu VI A 7 pražské Národní knihovny, rukopisu, pro nějž se vžil název Codex Přemyslaeus (dále jen CP). Název ovšem není odvozen od našich Přemyslovců, jak by se mohl někdo nezasvěcený domnívat, ale od města Přemyslu (Przemysł) v Polsku, kde byl na sklonku 18. století objeven v knihovně tamního františkánského kláštera. Poté, co byl na rukopis upozorněn F. M. Pelcl, byl rukopis získán do Prahy a stal se jedním z důležitých pramenů pro Pelclův životopis nejstaršího syna Karla IV. Václava IV. (1361/1363/1376/1400/1419). Data v právě uvedené závorce jistě není třeba dešifrovat, ale pro pořádek lze přece jen uvést, že po datu narození následuje datum zisku titulu českého krále, na nějž navazuje zisk říšské koruny a následně datum její ztráty, aby poslední údaj bylo upozorněním na pohnutý konec Václavova života.

Bylo řečeno, že některé texty v tomto rukopisu přicházející, byly Pelclem v jeho Václavově biografii otištěny in extenso, jiné se staly alespoň zdrojem informací pro jeho vlastní výklad. O kodexu samotném z hlediska jeho charakteru i funkce se tam ale nebylo možno dovědět nic významnějšího – ostatně šlo o dobu, která si takové otázky ani nekladla. Z rukopisu, který má dnes 255 listů, jsou pro českou, ale i říšskou historii doby turbulentního decenia kolem r. 1400 důležité zhruba tři pětiny. Ty obsahují celkem 335 písemností Václava IV. a dalších 11 kusů jiných vydavatelů, které na ně mají přímou vazbu.

V důsledku prohlubujících se diplomatického studia v druhé polovině 19. století byl rozpoznán i primární nosič informací, které CP přináší, totiž registra z dvorské kanceláře Václava IV., o nichž – stejně jako je tomu až na několik výjimek i u Karla IV. – máme toliko zprostředkované zprávy. Není proto pochyb o tom, že jde o významný pramen i po formální stránce, jehož důležitost byla jak českou, tak i německou mediévistikou rozpoznána. Obě napřely svou pozornost na stanovení funkce CP, který je opisem i výpisem ze zaniklých dvorských register Václavových. Protože kodex sám od sebe nic určitějšího

o sobě nevyovídá byla vyslovena řada mínění, často se od sebe odlišujících. Podle mého názoru, který jsem se snažil zdůvodnit v několika statích a jež shrnuji v následujícím německém úvodu, jde zřejmě o výpisy kolísavé úplnosti, činěné, či lépe řečeno tržně pravděpodobně z hlediska jazykového. Dálo se tak zřejmě pro potřeby některých notářů polské dvorské královské kanceláře z několika svazků původních register, jež byly z prostředí dvora Zikmundova Lucemburského někdy v polovině 20. let zapůjčeny (vypůjčeny) do Polska. Odtud se ale už nevrátily a v rovněž neznámé době neznámým způsobem zanikly. Jejich obsah se ve výběrové a ovšem značně zkomolené formě zachoval v CP, který se dnes už nesledovatelnými cestami dostal v neznámé době do rukou přemyslských františkánů. Cena uvedených listin a jejich obsahu je ovšem limitována skutečností, že jejich značná část postrádá jednu z podstatných složek listinného obsahu, totiž příslušné datum, jen výjimečně i některá jména. Nicméně lze různými cestami dospět u většiny textů pokud ne k přesnému, tedy alespoň k rámcovému časovému zařazení, takže jde o materiál, který svou vypovídací hodnotou má svou váhu. Po F. M. Pelclovi posloužil menším či větším počtem textů různým badatelům. Zejména to byl Jaromír Čelakovský, který odtud otiskl písemnosti určené českým královským městům. Nejvíce pozornosti mu ale věnoval August Sedláček, který celou zde zajímavější partii zregestoval a v širším kontextu publikoval jak česky, tak německy. Při veškerém uznání, které mu lze vyslovit, je třeba říci, že mimořádná úspornost jeho regestů, jež někdy nelze nazvat ani regesty záhlavními, způsobila, že obsah zpracovávaných písemností je více než často podán neúplně, někdy i zkresleně. Nadto u něho vypadají důležitá jména i právní akty, takže se domnívám, že zevrubný regestář tohoto mimořádného pramenného souboru má své oprávnění. A to tím spíše, že rastr jeho příjemců je mimořádně široký a týká se nejen České koruny, ale i Říše a to – což je poněkud překvapivé – i po Václavově sesazení s říšského trůnu a s několika závažnými vstupy do prostředí severoitalského. Námitka, která se může objevit, že totiž jde jen o segment, jenž by měl nalézt místo v rámci Regest Imperii tohoto panovníka, má jisté oprávnění. Lze ale současně vznést závažné důvody proti tomuto názoru. Třeba je v podstatě shrnout do dvou základních bodů. Jednoznačně nedatované písemnosti by v jednotné chronologické řadě leckdy těžko nalézaly své konkrétní místo a nadto otázka vydání této řady – a tu pisatel těchto řádek uznává svůj podíl viny – není bohužel na pořadu dne.

Bližší informace uživatel nalezne v textu německé předmluvy a v úvodu, jakož i v některých mých starších pracích. Zde jen bych rád vyslovil svůj dík rakouské Komisi pro Regesta Imperii za řadu podnětů, dr. Martinu Pokornému za přípravu do tisku, a ovšem zejména prof. Františku Šmahelovi, redaktoru Archivu českého, této prestižní pramenné řady k českým dějinám a prof. Petru Sommerovi, řediteli Centra medievistických studií, za jejich vstřícnost a ochotu se tohoto rukopisu ujmout, byť se jazykově z jeho úzu vymyká. Snad to jeho obsah vynahradí. Nezapomínám ani na dík oběma recenzentům, zejména Janu Hrdinovi, který se obětavě částečně ujal i práce korektorské.